

„Maradjatok távol!”

- tanítási dráma az előítéleteességről -

Korosztály:	általános iskola 7-8. osztály vagy középiskola 9. – 10. osztály
Időkeret:	45 perc (<i>Megjegyzés: egy tömbösítéssel elérhető 2x45 perc kényelmesebb, biztonságosabb időkeretet ad</i>)
Tantárgy:	tánc és dráma ill. osztályfőnöki óra
Fejlesztési célok:	erkölcsi nevelés (<i>lásd az óra fókuszát !</i>); társas kultúra fejlesztése; esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség; képzelőerő és empátia játékra alapozott fejlesztése; konfliktuskezelés drámapedagógiai módszerek alkalmazása
Téma:	Egy tengerparton nyaraló család furcsa viszonyba keveredik egy különös öregasszonnyal.
Fókusz:	Miért alakulnak ki, és hogyan változ(hat)nak meg előítéleteink?
Szerepek:	a család tagjai; az öregasszony és lehetséges hozzátartozói
Eszközök:	CD-lejátszó, rongyos ruhadarab
Forrás:	Anthony de Mello: Szárnyalás – elmélkedések, rövid történetek Korda Kiadó, Kecskemét 1997.

Az óra menete

1. Tanári narráció; oldó-lazító gyakorlat

„Egy öttagú család pihent a parton.”

Mielőtt a családdal foglalkozunk, lazítsunk kicsit. A lehető legkényelmesebb testhelyzetet elfoglalva, csukott szemmel próbáljon mindenki csak a ralexációs zenére koncentrálni, és néhány elemi, testrészre fókuszáló utasítást követni.

2. Állóképek; gondolatkövetés

A leggyorsabb öt önként jelentkező hozza létre az első állóképet a kezdő mondat alapján. Röviden egyeztessék az egyéni - szülők, gyerekek - szerepeket! Nézzük meg és tisztázzuk, ki milyen **tevékenységet** tükröz. Pl.: anya napozik, apa olvas, a gyerekek homokvárat építenek stb. Bármilyen új ötlet behozható egy villámgyorsan megcsinált új állóképpel. Apa vízisízik, anya homárt főz, a nagylány szalmakalapot próbál stb.

Majd egy-egy családtag bármelyik képét visszakérve, közösen szóltassuk meg, hogy milyen **vágyak, elvárások** járnak a fejükben a tengerparti nyaralással kapcsolatban: elfelejteni kicsit a céges gondokat, minél közelebbről cápát látni, törzsi éneket tanulni a szenegáli pincértől, naplementekor csókolózni a mólón, kincset találni a homokban...

(A legtöbb kontextus-elem mélyítésére nincs sok idő. Talán szükség sem. Az a fő cél, hogy a pihenés, a gondtalanság, a várható kellemes élmények izgalma járja át az óra légkörét, megalapozva a váratlan szereplő megjelenésével kezdődő feszültséget.)

3. Tanári narráció; tárgyak beszéde

„A gyerekek az óceánban fürödtek, és homokvárat építettek, amikor a távolban feltűnt egy töpörödött öregasszony. Szürke haját fújta a szél, ruhája pedig koszos és rongyos volt. Valamit mormolt magában, miközben a szatyrába pakolta a földről felszedett dolgokat.”

Nem tudjuk - még nem -, hogy mik ezek a dolgok, amelyek az öregasszony tarisznyájába gyűlnek. De elképzelhetjük! A „megszólaló tárgyak”- típusú fantáziagyakorlat mintájára, a szóbeli kreatív szövegalkotás remek lehetőségeként, egyes szám első személyben szólaljon meg néhány tárgy, mutakozzon be, és kösse ittlétét valamilyen személyhez, eseményhez. Pl.: Egy eldobott gyűrű vagyok, a tegnap éjszakai viharos, szerelmi szakítás egyik „áldozata”. Egy hőségben elbomló csomagolópapír vagyok, a Green Peace-s család volt tulajdona, már nincs sok időm hátra. stb.

(Stílusosan szólva, nyugodtan lubickolhatunk a fantáziajátékban, az abszurdítás, a nonszensz határát is tágra nyithatjuk. Talán lesz olyan monológ is, amelyik ráhibázik az enyhén abszurd csattanóra - lásd 5. pont -, érdekes lesz majd visszacsatolni.)

4. Tanári narráció; Jelmezöltés; Gondolatkövetés nézőpontváltással

„A szülők magukhoz szólították a gyerekeket, és azt mondták nekik, hogy maradjanak távol az öregasszonytól. Amint le-lehajolgtatva és szedegetve elhaladt előttük, **rámosolygott** a családra. De az üdvözlése **válasz nélkül maradt**. „ (**kiemelések** tőlem – T.L.)

Kört alakítunk. Leteszek a földre a kör közepén egy rongyos ruhadarabot. Az jelzi, jelképezi az öregasszonyt. Amikor a csoport körben áll, a család nézőpontjából mond ki mindent, ami ebben a pillanatban a szülők és a gyerekek fejében járhat. A szülők egyértelműen tiltanak, óvnak! Hozzunk felszínre minden lehetséges gyanakvást, kijelentést! De akár a gyerekekben - vagy a szülők tudatalattijában - megszülető kíváncsi elbizonytalanodást is.

Adott jelre gyorsan csináljunk hátra arcot, és amennyire a tér engedi (*izgalmas tapasztalataim vannak a 32 fős osztályok félretolt padokkal zsúfolt „lehetőségeiről”*), szűkítsük be a kört, kuporodjunk a ruhadarab köré (*státusz-jelzésnek érzem a szintváltást eredményező leguggolást, nem kiskamaszok felesleges tornáztatásának*). Ebben a helyzetben pedig az öregasszony gondolatait, mondatait, „mormolásait” hangosítjuk ki. A Brain Way nevéhez köthető „Megfordítás” nevű Gondolkodási modell értelmében a kialakuló ellenszenv, előítélet legalább annyira szól az elszenvedőjéről, mint annak gyakorlójáról.

(Bővebben: Gondolkodási modellek – Kaposi László ismertetője Norah Morgan és Juliana Saxton írása alapján – nyersfordítás Földes György – Drámapedagógiai Magazin 1996 különszám)

5. Tanári narráció – az Anthony de Mello által megörökített történet befejezése

„Hetekkel később tudta csak meg a család, hogy a töpörödött öregasszony azt tűzte ki élete céljául, hogy felszedje az üvegdarabokat a homokból, nehogy a gyerekek megvágják a lábukat.”

6. A történet továbbgondolása, mélyítése különböző konvenciók segítségével

(Tapasztalásaim szerint létre szokott jönni egy eredendő katarzis-érzés az utolsó mondat után. Dorothy Heathcote kifejezésével élve – „gut level drama” – a gyomorszájszinten megjelenő dráma. Véleményem szerint a zárlat arcul csapja a megjelent előítéletet, a csattanónak viszont van egy olyan abszurditása, amellyel érdemes tovább foglalkozni. Mi visz

rá valakit egy - ilyen - mániákus tevékenységre? A következő óra elemző-visszatekintő beszélgetésének fő analogikus alapja is lehet akár ez a kérdés...

Az óra záró részében az öregasszony múltjában keresünk olyan motívumokat, amelyek értelmezhetővé tehetik mai állapotát.)

„Az élet egy napja”; Állóképek narrációval; Írásos konvenciók + „Szorító körülmény”

Kiscsoportokban dolgozunk. A múlt egy olyan pillanatát, eseményét keressük, amely elindítója lehetett a történet végén megismert elhatározásnak. Narrációval kísért állóképsorozatban vagy szabadon választott írásos konvenció (pl. levél, újsághír, napló, helyszínelési jegyzőkönyv) révén jelenítsük meg az öregasszony életének általunk kiválasztott epizódját.

(Viszonylag hamar meg szoktak egyezni a csoportok mind a munkaformában – a domináns az állóképsor – mind a tartalomban. A fiatalkori önmagával vagy szoros hozzátartozójával történt fatális baleset a mai állapot motiválója. A gyors, és olykor sztereotip megegyezés állapotát szoktam használni arra, hogy a különböző kulturális forrásokból megismerhető habkönnyű dramaturgia ellenében működő mélyítésről is tanuljunk. Körbejárva a kiscsoportoknál, megérdeklődve a megegyezési szintet, különböző szorító körülmények bevitelét javaslom, amelyek még mélyebbé tehetik az értékvesztést, a tragikus hiányt. Pl.: Az öregasszony fiatalkorában a tengerparti homokban olyan súlyosan megvágta a lábát, hogy szinte megbénult az egyik lábfeje. Ez az önmagában is tragikus momentum hogyan mélyíthető még? Milyen életmozzanat, sors-perspektíva teheti még erőteljesebbé a bajt? Mi van, ha ez a baleset egy olyasvalakivel történt, aki rendkívüli balett-tehetség volt. Nagy karrier előtt állt. Rengeteget gyakorolt. Sötétedésig még a tengerparton is. Míg egyszer csak ... Pár évig csak az öngyilkosságra tudott gondolni. Míg egyszer csak ...

Nagyon ideális eset, ha a csoportbemutatók után egy drámán kívüli értékelésre, az előítéletességet körüljáró beszélgetésre kerül sor. Félő, hogy az már a következő heti drámaóra maradjon...